

Poliisin lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 3 §:n ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta

1. Lausuntopyyntö

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta lausuntoa Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 3 §:n ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta. Esitettyjen muutosten tarkoituksena on osaltaan mahdollistaa Digi- ja väestötietoviraston sekä eräiden julkisen hallinnon asiakasorganisaatioiden säästötavoitteiden toteutumista.

2. Esitettyjen muutosten keskeinen sisältö

Esityksen mukaan Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain (304/2019) 3 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin maininta kansalaisneuvonnasta. Lainkohdan kumoaminen merkitsisi sitä, että Digi- ja väestötietoviraston nykyisiin tehtäviin kuuluva yleinen neuvontapalvelu (Kansalaisneuvonta) lakkautettaisiin.

Lisäksi esitetään, että Digi- ja väestötietoviraston tuottaman tukipalvelulain mukaisen tukipalvelun, palveluväylän käyttövelvollisuus poistetaan.

Tukipalvelulakia muutettaisiin myös niin, että Digi- ja väestötietovirasto voisi jättää maksun perimättä luonnollisen henkilön tunnistuspalvelusta ja asiointivaltuuspalvelusta

eräiltä käyttäjäorganisaatioilta. Näistä palveluista ei ole toistaiseksi peritty maksuja. Jatkossa maksuja on tarkoitus alkaa periä, mutta maksuvelvollisuudesta vapautettaisiin valtaosa viranomaisista, valtioelimet ja joitakin muita julkista hallintotehtävää hoitavia viranomaisia ja organisaatioita kuten Ahvenanmaan maakunnassa toimivat viranomaiset, Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö sekä eräät oppilaitokset.

3. Poliisin lausunto

3.1. Huomiot kansalaisneuvonnan (yleinen neuvontapalvelu) lakkauttamisesta

Poliisihallitus toteaa, että DVV:n tarjoaman neuvontapalvelun muuttaminen siten, että se ei ole muiden viranomaisten palvelujen neuvontatarpeen käytössä, tarkoittaa, että jokaisen viranomaisen tulee tuottaa omien palveluidensa osalta tarpeellinen kansalaisneuvontapalvelu ja siihen liittyvät ratkaisut itsenäisesti. Tämä tarkoittaa, että kullakin viranomaisella tulee tällöin olla myös resurssit asiakaspalveluun ja teknisiin ratkaisuihin.

Poliisihallitus katsoo, että esityksessä esitetyn mukainen näkemys siitä, että Kansalaisneuvonnassa ei ole toimivaltaa eikä yksityiskohtaista osaamista eri viranomaisten toimivaltaan kuuluvista asioista, pitää varmasti paikkansa.

Samalla Poliisihallitus kuitenkin katsoo, että, mikäli Kansalaisneuvontapalvelu olisi toteutettu esimerkiksi siten, että palvelutuotanto olisi tapahtunut esimerkiksi virtuaalisesti ja virtuaalitiimien avulla taikka muulla tavalla toteutettuna siten, että kansalaisasiakasta olisi pystytty neuvomaan eri viranomaisten asiantuntijoista koostetun palvelutiimin toimesta sen mukaan, minkä viranomaisen asiaa kansalaisen neuvontatarve olisi koskenut, tämä olisi helpottanut viranomaiselta toiselle asiakkaan siirtämistä ja selkeyttänyt kansalaisten näkökulmasta sitä, että valtionhallinnon tasolla olisi ollut tarjolla yksi luukku, josta neuvontaa olisi saanut sen sijaan, että asiakasta olisi siirretty luukulta toiselle.

Esityksessä on todettu, että kansalaisten oikeus saada yleistä ja yksityiskohtaisempaa neuvontaa julkisessa hallinnossa asioimiseen olisi jatkossakin turvattu hallintolain mukaisen neuvontavelvollisuuden perusteella. Tämä edellyttää jatkossa myös sitä, että kukin viranomainen hoitaa siihen liittyvän palvelun erillisesti ja omien resurssiensa puitteissa.

Poliisihallitus näkee tärkeänä sen, että DVV:n kansalaisille tarjoamassa tuessa painotetaan myös jatkossa digitaalisten palvelujen käytön tukea. Tämä tuki ja sen laatu vaikuttavat myös muiden viranomaisten vastaanottamien neuvontakyselyiden määrään. Samaan aikaan on huomattava myös se, että kansalainen saattaa asioida ensin palvelua tarjoavan toisen viranomaisen kanssa, minkä jälkeen kansalainen on tarve ohjata DVV:n neuvontapalveluun DVV:n tuottamien digitaalisten palvelujen käytön tukeen liittyvältä osin.

Helsingin poliisilaitos toteaa näkemyksensä, että Digi- ja väestötietoviraston (DVV) kansalaisneuvonnan lakkauttaminen saattaa vaikuttaa jossakin määrin Poliisin toimintaan. DVV:n neuvontapalvelun lakkauttamisen arvioidaan ensinnäkin lisäävään yhteydenottoja Helsingin poliisilaitoksen ylläpitämään poliisin valtakunnalliseen neuvontapalveluun (PONE). On myös oletettavaa, että DVV:n neuvontapalvelun puuttuessa osa kansalaisista kääntyy kysymyksiinsä Hätäkeskuslaitoksen puoleen, mikä saattaa vaikuttaa poliisin hälytysvasteeseen.

3.2. Huomiot koskien palveluväylän käyttövelvollisuuden poistamista

Poliisihallitus katsoo, että palveluväylään liittyvän käyttövelvoitteen poistamisella on merkittäviä vaikutuksia viranomaisille. Nyt käyttövelvoitteen kautta on ollut pyrkimys saada kansallisesti viranomaissektorille ja muuhun julkishallintoon yhdenmukainen tietojen siirtoon käytävä palveluratkaisu. Jos palveluväylään liittyvästä käyttövelvoitteesta luovutaan ja jos esityksessä kuvatulla tavalla myös DVV lähtee siirtymään palveluväylän sijaan muihin tiedonsiirtoratkaisuihin, tämä tarkoittaa tarvetta viranomaisten välisten integraatioiden uusimista jollakin ratkaisulla.

Tässä vaiheessa ei myöskään ole tiedossa, millaisia integraatoratkaisuja tullaan ottamaan palveluväylän sijaan käyttöön, joten tarve erityyppisille teknisille integraatoratkaisuille on hyvin todennäköinen kunkin tietoja vastaanottavan organisaation osalta. Tällaiset integraatoratkaisut voivat liittyä tietojen luovuttamisen lisäksi myös esimerkiksi velvoitteeseen toimittaa tiettyjä tietoja tietylle viranomaiselle. Poliisihallitus korostaa, että muutos aiheuttaa teknisten integraatoratkaisujen muutostarvetta, mikä edellyttää myös resursseja. Tässä vaiheessa erityisenä haasteena nähdään myös se, että esityksessä ei ole esitetty, mitkä tulevat olemaan ne korvaavat ratkaisut, joita esimerkiksi DVV tulee otamaan käyttöön ja miltä osin. Käyttövelvoitteen poistuessa valtiontasoisesta ei ole yhdenmukaista tietojen välittämiseen käytettävää palveluratkaisua.

Poliisihallitus toteaa, että esityksessä on annettu arvioksi 150 000 euron vuosittain säästöpotentiaali DVV:lle palveluväylän käyttövelvoitteesta luovuttaessa. Vastaavasti ei kuitenkaan ole arvioitu lainkaan sitä kustannusta, mitä muodostuu muille viranomaisille siitä, että niiden tulee lähteä purkamaan palveluväylään perustuvia ratkaisujaan ja korvata niitä muilla ratkaisuilla, joiden teknisestä toteutuksesta eikä aikatauluista ole vielä tietoa.

Poliisihallitus tuo esiin, että Suomi.fi-palvelujen kautta on pyritty luomaan yhdenmukaisia digitaalisten palvelujen alustaratkaisuja viranomaisten, muun julkishallinnon ja osin yksityisten organisaatioiden käyttöön. Tätä työtä on edistetty vuosia ja nyt esimerkiksi palveluväylän käyttövelvoitteesta luovuttaessa osa tästä yhdenmukaisesta toimintatavasta katoaa.

Esityksessä on todettu palveluväylän osalta, että "tarkastuksen yhteydessä tuotiin esiin näkemyksiä, että palveluväylä ei pysty poistamaan yhteentoimivuuden ja tiedon hyödyntämisen ongelmia, sillä ne eivät ole Suomessa johtuneet tiedonsiirron teknologiasta vaan pikemminkin tietosisällöistä ja lainsäädännöstä." Poliisihallitus toteaa, että palveluväylän toiminnallisuudet eivät ole alkujaankaan olleet sellaisia, että niillä olisi voitu tai olisi pitänyt ratkaista esimerkiksi tietosisäلتöihin ja lainsäädäntöön liittyviä ongelmia. Nämä ongelmat ovat myös olemassa huolimatta siitä, mitä tiedonsiirtoratkaisua käytetään.

Poliisihallitus tuo esiin, että esityksessä todettu valinnanvapaus palveluväylän osalta, ei Poliisihallituksen näkemyksen mukaan pidä todellisuudessa paikkansa. Esityksessä on todettu, että "Palveluväylän käyttövelvollisuuden poistaminen antaisi niille viranomaisille,

joilla tällä hetkellä on velvollisuus käyttää palveluväylää, mahdollisuuden halutessaan valita palveluväylän sijaan muu tekninen ratkaisu tietojensa siirtämiseen." Mikäli tiedon siirron toinen osapuoli luopuu palveluväylän käytöstä tiedon siirrosta, ei toisella osapuolella tällöin jää todellista mahdollisuutta valita palveluväylän tai muun ratkaisun välillä. Tältä osin Poliisihallitus viittaa myös aiemmin toteamaansa haasteeseen siitä, että käytönelvoitteesta luopuminen aiheuttaa viranomaisille tarpeen tehdä korvaavia integraatiotratkaisuja, joiden teknisestä toteutuksesta ja vaihtoehtoista ei tällä hetkellä ole tietoa, kuten ei siten niistä aiheutuvista kustannuksista ja muista resurssitarpeista.

3.3. Huomiot eräiden tukipalveluiden maksullisuutta koskevan sääntelyn muuttamisesta

Esityksessä on esitetty eräiden tukipalvelujen maksullisuutta koskevan sääntelyn muuttamista. Poliisihallitus katsoo, että esityksessä ei ole arvioitu sitä, mitä laskutuskyvykkyyden rakentaminen ja laskutuksen toteuttaminen hallinnollisesti maksaa kyseisten palvelujen osalta. Vaikka teknisen kyvykkyyden rakentaminen on pääasiallisesti kertaluonteinen kustannus, laskutuksen hallinnointi on jatkuvaa kustannusta. Maksullisuudella voi olla myös yksittäiskustannuksia nostava vaikutus. Suomi.fi-tunnistuksen yksittäisen tunnistautumisen kustannus on laskettu tietyllä määrällä tunnistautumistapahtumia. Mikäli osa Suomi.fi-tunnistusta hyödyntävistä käyttäjäorganisaatioista luopuu ko. palvelun käytöstä, olisi mahdollista, että yksittäisen tunnistautumisen kustannus Suomi.fi-tunnistuksessa tulisi käytön määrän vähentyessä nousemaan.

Yleisesti Poliisihallitus näkee hyvänä asiana mahdollisimman laajassa käytössä sen, että myös kansalaisasiakkaille yhdenmukainen tunnistautumispalvelu erilaisissa viranomais- ja niihin rinnastettavissa palveluissa edesauttaa sitä, että kyseinen palvelu tunnistetaan luotettavaksi valtionhallinnon palveluksi.

Yleisenä huomiona Poliisihallitus katsoo, että tukipalvelujen maksullisuudella ei nähdä edistettävän niiden hyödyntämistä ja siten esimerkiksi sähköisen puolesta-asioinnin ratkaisun laajentumista myös yksityisen sektorin toimijoiden digitaalisiin palveluihin. Maksullisuuden toteutusta eli hinnoittelumallia ei myöskään ole kuvattu tarkemmalla tasolla esityksessä, samoin tarkemmaksi säädettäväksi jää se, mitä tahoja maksullisuus lopulta koskee.

Tärkeänä Poliisihallitus kuitenkin näkee sen, että maksullisuutta ei missään vaiheessa tulisi jatkossakaan ulottamaan loppukäyttäjiin, kuten kansalaiset tai yritykset Suomi.fi-valtuuksien sähköisten valtuuksien osapuolina.

14.03.2025

Asiakirja: ID-25187824

Asia: POL-2025-20021

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi